

Het goede leven volgens Franciscus

Meditatie juli/augustus 2021

Ds. Sara Dondorp

Het is vakantie en we willen weer op reis, nu dat zo lang onmogelijk is geweest. Het kan weer, maar het kan ook zomaar gebeuren dat je vakantieland tot risicogebied verklaard wordt en dat je bij thuiskomst in quarantaine moet. Reizen is niet meer zo veilig als ooit het geweest is. Wél volstrekt veilig is reizen in de geest. Thuis in je eigen leunstoel, met je boekenkast als vervoermiddel kan je veilig overal komen: op andere plaatsen en in andere denkwerelden.

Onlangs hoorde ik een lezing van Willem Marie Speelman, directeur van het Franciscaans Studiecentrum. Zijn verhaal inspireerde mij tot een kleine zoektocht naar de Franciscaanse denkwereld.

In de moderne tijd zijn we gewend de werkelijkheid te benaderen als een probleem dat opgelost moet worden, vertelde Speelman. Dat wekt de suggestie dat alles opgelost kan worden, maar vrijwel altijd doemen er weer nieuwe problemen op, die ook weer opgelost moeten worden. Bij voorkeur zo efficiënt mogelijk volgens een vooropgezet plan met duidelijk omschreven en kwantificeerbare doelen. Het liefst ook nog als onderdeel van een project ter voorkoming van andere problemen.

Je kunt de werkelijkheid ook benaderen als mysterie, waarbij je alles wat er op je pad tegenkomt dankbaar aanvaardt als gave. Dat is wat Franciscus nastreeft.

Wanneer je je leven tot project maakt, ben je ofwel een winnaar, ofwel een verliezer. Maar in de alledaagse werkelijkheid is het leven geen project en val je als mens niet samen met datgene wat lukt of wat niet lukt. Om een praktisch voorbeeld te noemen: wie in een rolstoel zit, kan van alles niet. Dat is een probleem waar je iets aan zou moeten kunnen doen. In termen van efficiency ligt de valkuil op de loer dat die persoon zelf als probleem gezien wordt. Speelman citeerde een cursist van hem: "De rolstoel is het beste wat mij is overkomen. Daarvoor leefde ik niet, maar was ik met een project bezig."

Franciscus is op zoek naar het goede leven. In zijn traditie wil dat zeggen dat hij in alle dingen die hem overkomen, het goede zoekt. Als rijke jongeling was hij van huis weggelopen en had hij al zijn bezittingen weggegeven. 's Avonds realiseerde hij zich dat hij niets te eten had. Dus ging hij daar maar om vragen. Zo kwam hij met mensen in gesprek. Dat stemde hem dankbaar. Het Goede Leven is voor Franciscus dat hij de kracht heeft ontvangen om in de armoede een gave van de Heer te zien.

In het liedboek staan twee teksten van Franciscus. Heel bekend is het gebed op pagina 1355: "Heer, maak mij een instrument van uw vrede." Hoewel het gebed heel franciscaans van sfeer is, is het hoogstwaarschijnlijk niet van Franciscus zelf, maar door een anonieme auteur, vlak voor de Eerste Wereldoorlog geschreven. Wel van Franciscus zelf is het Zonnelied, lied 742. In het nieuwe liedboek heeft dit lied een nieuwe vertaling en een nieuwe melodie gekregen. Het is één van de oudste teksten in het Italiaans. Franciscus schreef het in de winter van 1225 als 'Lofzang van de schepselen'. Hij was op dat moment ernstig ziek en verbleef bij de Clarissen in Damiano. Vanwege een oogziekte kon hij het zonlicht niet verdragen en hij had last van driedaagse koorts. En dan was er ook nog een muizenplaag. Toen het hem op een nacht allemaal bijna te veel werd, bad hij tot God dat hij zijn kwalen geduldig mocht dragen. Dan hoort hij een geruststellende stem die hem vertelt dat hij zich net zo veilig mag weten als was hij al in Gods Koninkrijk. De volgende ochtend schrijft hij

in grote dankbaarheid het loflied dat wij nu kennen als het Zonnelied. Het lied spreekt van een sterke verbondenheid met heel de schepping: broeder zon, zuster maan, zuster water, moeder aarde en zelfs zuster dood. Dat alles beschouwt hij als gave van God en als reden tot dankbaarheid. Zelfs dus ziekte en de dood.

Wat mij fascineert is de optimistische en dankbare houding. Het Goede Leven is niet een project dat kan lukken of mislukken, maar een weg die voor je ligt. Als het je lukt om alles en iedereen op die weg met dankbare ogen tegemoet te treden, ben je op de weg van het Goede Leven. In dat leven gaat het niet over problemen of doelen, maar over ontmoetingen en verhalen, over creativiteit en ruimhartige gebaren. Franciscus vraagt aan God: "Wat wilt Gij dat ik doe?" Het antwoord is elke keer anders. Je volgt de voetstappen zonder plan. Onderweg zul je zeker obstakels tegen komen en als die opgelost kunnen worden moet je dat natuurlijk niet laten. Maar obstakels hoeven geen problemen te zijn als je ze dankbaar aanvaardt als gaven op je pad. De weg gáát immers over verhalen en ontmoetingen, over samen delen, over dankbaarheid en vreugde, wat er ook gebeurt. Het gaat om de reis, en niet om het doel.